

Н. А. Сіцінський,
магістр права, Опольський університет, м. Ополь, Польща

АНАЛІЗ МІЖДЕРЖАВНОЇ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОЇ БАЗИ З ПИТАНЬ ДОГОВІРНО-ПРАВОВОГО ОФОРМЛЕННЯ ДЕРЖАВНОГО КОРДОНУ УКРАЇНИ

N. Sitsinskiy,
master of Law, University of Opole, Opole, Poland

ANALYSIS OF INTER-STATE NORMATIVE LEGAL BASE ON ISSUES OF LEGAL REGISTRATION OF THE STATE BORDER OF UKRAINE

У статті проведено аналіз міждержавної нормативно-правової бази України із суміжними державами з питань договірно-правового оформлення спільних ділянок державного кордону. Наголошено, що об'єктами договірно-правового оформлення України є державний кордон, який має однаковий юридичний статус за всією своєю протяжністю, а також суверенні права держави в її виключній (морській) економічній зоні. Обґрунтовано, що питання договірно-правового оформлення та дотримання його режиму регламентовано положеннями двосторонніх міждержавних нормативно-правових актів. Розкрито зміст стратегічних завдань, що були спрямовані на нормативно-правове врегулювання питань договірно-правового оформлення спільних ділянок державного кордону із колишніми радянськими республіками.

In the article the analysis of international normative-legal base of Ukraine with neighbouring States on the contractual basis for the joint sections of the state border. Noted that the objects of the contractual-legal documents of Ukraine is the state border, which has the same legal status throughout its length, and the sovereign rights of the state in its exclusive (marine) economic zone. Justified, that the question of the legal registration and keeping his regime is regulated by the provisions of a bilateral inter-state normative legal acts. Contents of the strategic objectives, which were aimed at regulatory issues are the contractual basis for the joint sections of the state border with the former Soviet republics.

Ключові слова: державний кордон, договірно-правове оформлення державного кордону, міждержавна нормативно-правова база, міжнародні договори та угоди, спільні ділянки державного кордону, суміжні країни.

Key words: state border, the legal registration of the state border, inter-state normative-legal base, international treaties and agreements, joint section of the state border, neighboring countries.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

У XXI сторіччі проблеми, що пов'язані із прикордонною безпекою, територіальною цілісністю та встановленням державних кордонів є актуальними питаннями політики національної безпеки для більшості країн світу. Новітня юридична література визначає державні кордони як "...лінії, що відділяють території держав одна від одної чи від відкритого моря і визначають межі територіального верховенства" [1].

Державні кордони у сучасній системі міждержавних відносин виконують важливу функцію: визначають межі суверенітету, територіальної цілісності та незалежності держав світу, а також встановлюють юридичний титул на суверенну територію кожної країни. Відтак, врегулювання процесів, що пов'язані із договірно-правовим оформленням державних кордонів є одним із ключових пріоритетів у світових зовнішньополітичних зносинах.

Метою договірно-правового оформлення державних кордонів є визначення меж суверенітету кожної із суміжних держав, а також захист національних інтересів на державному кордоні. Договірно-правове оформлення держав-

ного кордону є невід'ємною складовою загальнодержавної системи забезпечення національної безпеки кожної країни і включає в себе здійснення комплексу політико-дипломатичних, правових, організаційних, економічних, військових, правоохоронних, оперативних, технічних та інших заходів, що спрямовані на забезпечення суверенітету та територіальної цілісності держави, а також непорушності її державного кордону.

Зазначимо, що з набуття Україною державної незалежності врегулювання питань договірно-правового оформлення державного кордону у відповідності до усталених принципів та норм міжнародного права було визначено одним із пріоритетних завдань політики національної безпеки держави. Так, Декларацією про державний суверенітет України, що була прийнята Верховною Радою Українською РСР 16 липня 1990 року визначено: "Верховна Рада України проголошує державний суверенітет України як верховенство, самостійність, повноту і неподільність влади республіки в межах її території та незалежність і рівноправність у зовнішніх зносинах" [2].

Об'єктами договірно-правового оформлення України є державний кордон, що має однаковий юридичний статус за всією своєю протяжністю, а також суверенні права держави в її виключній (морській) економічній зоні.

З метою реалізації державної політики національної безпеки у сфері безпеки державного кордону, ґрунтуючись на принципах суверенної рівності, територіальної цілісності, взаємної поваги та недоторканості державних кордонів, новітньою українською державою було ініційовано переговорний процес з усіма суміжними державами з метою нормативно-правового врегулювання питань спільних державних кордонів та їх договірно-правове оформлення.

Акцентуємо увагу на тому, що за сучасних умов державності Україною було укладено низку міждержавних договорів та угод із суміжними країнами, що дають змогу завершити процес договірно-правового оформлення державного кордону на всій його протяжності, однак не зважаючи на політико-дипломатичні зусилля української сторони, до цього часу дві третини державного кордону (понад 4,6 тисяч кілометрів) залишаються не оформленими у договірно-правовому відношенні.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить, що дослідженню питань, що пов'язані із підготовкою та укладенням міждержавних нормативно-правових актів з питань договірно-правового оформлення державного кордону України присвячено роботи: С.М. Бабуріна, В.М. Баранчука, А.А. Бодяра, В.П. Василенка, А.М. Дьогтяря, М.З. Кулика, А.В. Осовалюка, М.О. Трюхана, В.С. Сіцінського, Б.Д. Трегубова, Т.О. Цимбалістого та інших науковців, експертів. У своїх наукових працях дослідники розглядають теоретичні та прикладні питання конституційно-правових засад функціонування державного кордону України, а також проводять ґрунтовний аналіз сучасних міжнародних договорів і угод України із суміжними державами з питань договірно-правового оформлення спільних ділянок державного кордону.

Водночас, комплексного дослідження питань, що пов'язані із підготовкою та укладенням міждержавних нормативно-правових актів між Україною і суміжними державами з питань договірно-правового оформлення спільних ділянок державного кордону не проводилась. Невирішеність цієї проблеми призводить до значних перешкод у діяльності компетентних органів державної влади під час організації переговорного процесу та виконання інших державних завдань з питань правового оформлення державного кордону України.

МЕТА СТАТТІ

Мета статті — провести аналіз чинної міждержавної нормативно-правової бази з питань договірно-правового оформлення державного кордону України із суміжними країнами.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

З набуттям Україною державної незалежності питання договірно-правового оформлення державного кордону було визначено одним із пріоритетних напрямів політики національної безпеки держави. Це було обумовлено нагальною потребою забезпечити захист суверенітету, територіальної цілісності та незалежності держави,

Акцентуємо увагу на тому, що першими законодавчими актами з питань державних кордонів були такі:

— Закон України "Про правонаступництво України" від 12.09.1991 року, що визначив: "Державний кордон СРСР, що відмежовує територію України від інших держав, та кордон між Українською РСР і Білоруською РСР, РРФСР, Республікою Молдова за станом на 16 липня 1990 року є державним кордоном України" [3, с. 5];

— Закон України "Про державний кордон України" від 04.11.1991 року, положеннями якого було нормативно визначено поняття державного кордону України як "... лінія і вертикальна поверхня, що проходить по цій лінії, які визначають межі території України — суші, вод, надр та повітря нового простору" [4, с. 1];

— Закон України "Про прикордонні війська України" від 04.11.1991 року, що визначив головні завдання для прикордонного відомства України: "...забезпечення недоторканості державного кордону України на суші, морі, річках, озерах та інших водоймах України, а також охорона виключної (морської) економічної зони України" [5, с. 1].

У положеннях зазначених вище нормативно-правових актів визначались концептуальні пріоритети держави, що мали за мету забезпечити суверенітет та територіальну цілісність України на підставі усталених принципів міжнародного права:

- принципу територіальної цілісності та недоторканості держав та державних кордонів;
- принципу непорушності державних кордонів;
- принципу взаємної поваги до суверенітету та територіальної цілісності кожної держави;
- принципу мирного врегулювання прикордонних питань.

Із прийняттям базових державних нормативно-правових актів з питань державних кордонів, що визначили основні пріоритети та національні інтереси України у сфері безпеки державного кордону, виникла нагальна потреба щодо організації переговорного процесу із суміжними країнами, що мав на меті врегулювання питань договірно-правового оформлення державного кордону та його правове оформлення.

Зазначимо, що на сьогодні, попри деструктивну позицію деяких суміжних держав, досягнуто суттєвого прогресу з питань нормативно-правового оформлення державного кордону України, що, безумовно є суттєвим здобутком української сторони. Так, за сучасних умов державності Україною з усіма суміжними країнами, окрім Російської Федерації, укладено двосторонні міждержавні нормативно-правові акти, що регулюють питання спільних ділянок державного кордону виходячи з принципів суверенної рівності, територіальної цілісності, взаємної поваги та недоторканості існуючих державних кордонів.

Проведений аналіз чинної міждержавної нормативно-правової бази з питань договірно-правового оформлення державного кордону дав змогу встановити, що Україною разом із суміжними державами напрацьовано певну нормативно-правову базу, що дає змогу врегулювати нагальні питання договірно-правового оформлення, а також дотримання його режиму.

Так, із суміжними з Україною державами повністю врегульовані питання договірно-правового оформлення спільних ділянок державного кордону та дотримання його режиму, зокрема:

- Республікою Польща (протяжність спільної ділянки державного кордону — 542,39 км);
- Словацькою Республікою (протяжність спільної ділянки державного кордону — 97,852 км);
- Угорською Республікою (протяжність спільної ділянки державного кордону — 136,7 км);
- Румунією (протяжність спільної ділянки державного кордону — 613,8 км).

Із зазначеними вище країнами Україною проведено демаркацію спільних ділянок кордону, узгоджено протокол-опис проходження лінії державного кордону та складено демаркаційну карту. За підсумками демаркації укладено міждержавні договори про режим державного кордону, співробітництво та взаємну допомогу з прикордонних питань, а саме:

1) Договір між Україною і Словацькою Республікою про спільний державний кордон від 14 жовтня 1993 року [7];

2) Договір між Україною і Угорською Республікою про режим українсько-угорського державного кордону, співробітництво і взаємодопомогу з прикордонних питань від 15 травня 1995 року [8];

3) Договір між Україною і Республікою Польща про правовий режим українсько-польського державного кордону, співробітництво і взаємодопомогу з прикордонних питань від 12 січня 1993 року [6];

4) Договір між Україною і Румунією про режим українсько-румунського державного кордону, співробітництва та взаємну допомогу з прикордонних питань від 17 червня 2003 року [9].

Предметом зазначених міждержавних нормативно-правових актів між Україною і суміжними державами є:

- узгодження порядку встановлення, позначення, а також утримання на місцевості спільних з Україною ділянок державного кордону та прикордонних знаків;
- встановлення порядку користування прикордонними видами, дорогами, комунікаційними спорудами, що перетинають спільні ділянки державного кордону;
- визначення порядку користування об'єктами, розташованими на кордоні, а також провадження господарської діяльності у прикордонних районах;

— створення та організація роботи змішаної (спільної) прикордонної комісії з перевірки та огляду проходження лінії державного кордону;

— створення інституту прикордонних уповноважених для врегулювання нагальних питань охорони спільного державного кордону, а також усунення передумов до виникнення прикордонних інцидентів та конфліктних ситуацій на кордоні.

Таким чином, Україна сьогодні має встановлений, позначений на місцевості та нормативно врегульований міждержавними договорами державний кордон із чотирма країнами-членами Європейського Союзу. Загальна протяжність спільного кордону з ЄС складає 1390,742 кілометри, що становить близько 20% від загальної протяжності державного кордону України. Всі міждержавні договори з питань кордонів між Україною і суміжними країнами Європейського Союзу було укладено у двосторонньому форматі, враховуючи добру волю сторін та прагнучи розвивати відносини дружби, співробітництва та поваги суверенітету та територіальної цілісності кожної із країн.

Єдиним винятком встановлення державних кордонів за обоюдною згодою є проблема, що пов'язана із розмежуванням морських просторів, континентального шельфу та виключної (морської) економічної зони між Україною і Румунією у північно-західній частині Чорного моря. Зазначимо, що довготривалі спроби України та Румунії розмежувати шляхом двосторонніх переговорів та консультацій спільні морські простори, континентальний шельф та виключну (морську) економічну зону у північно-західній частині Чорного моря виявились марними та не призвели до вирішення зазначеного питання у двосторонньому форматі. Відтак, 3 лютого 2009 року питання делімітації морських просторів України та Румунії у Чорному морі було врегульовано рішенням Міжнародного суду ООН. Зазначене рішення є остаточним і обов'язковим для виконання Україною і Румунією [10].

Водночас слід зазначити, що за сучасних умов державності України, більшість ділянок державного кордону не оформлено у договірно-правовому відношенні, зокрема із:

- Російською Федерацією (протяжність спільної ділянки державного кордону — 2295,04 км);
- Республікою Молдова (протяжність спільної ділянки державного кордону — 1222 км);
- Республікою Білорусь (протяжність спільної ділянки державного кордону — 1084,3 км).

З цими країнами відсутні міждержавні договори та угоди, що регулюють питання договірно-правового оформлення спільних ділянок державного кордону та його режиму. Зокрема, це стосується нагальних питань щодо визначення порядку утримання та облаштування спільних ділянок кордону прикордонною інфраструктурою, провадження господарської та природоохоронної діяльності, забезпечення безпеки судноплавства у прикордонних водах та промислової діяльності у континентальному шельфі та виключній (морській) економічній зоні тощо.

Нормативно-правова неврегульованість питань договірно-правового оформлення спільних ділянок державного кордону у основному пов'язана із деструктивною позицією урядів Росії, Білорусі та Молдови, яка використовується зазначеними країнами як можливість здійснення політичного тиску на українську сторону з метою перегляду лінії адміністративного розподілу між республіками колишнього Радянського Союзу щодо територіального розмежування на свою користь. Правова неврегульованість питань договірно-правового оформлення спільних з Україною ділянок державного кордону пояснюється також наявністю прихованих територіальних претензій до нашої країни з боку суміжних країн.

Доведено, що з самого початку набуття Україною державної незалежності, українська влада вживала рішучих та послідовних заходів, спрямованих на нормативно-правове врегулювання питань договірно-правового оформлення спільних ділянок державного кордону з колишніми радянськими республіками, що здобули незалежність з розпадом СРСР. Зазначені заходи передбачали реалізацію низки стратегічних завдань.

Перше стратегічне завдання було спрямоване на нормативно-правове врегулювання питань договірно-правового оформлення спільних ділянок державного кордону із колишніми радянськими республіками. Воно мало на меті забезпечити суверенітет, територіальну цілісність України,

а також протидіяти зазіханню з боку суміжних держав на частину державної території країни.

Україна як одна із країн-засновниць Співдружності Незалежних Держав з метою врегулювання питань державних кордонів ініціювала прийняття багатосторонньої (у форматі СНД) міждержавної Угоди про створення Співдружності Незалежних Держав від 08.12.1991 року. Положеннями зазначеного нормативно-правового акту закріплено, що: "...Высокие Договаривающиеся Стороны признают и уважают территориальную целостность друг друга и неприкосновенность существующих границ в рамках сотрудничества. Они гарантируют открытость границ, свободу передвижения граждан и передачи информации в рамках Содружества" [11].

Зазначимо, що політико-дипломатичні зусилля України з набуттям державної незалежності також були спрямовані на нормативно-правове врегулювання питань спільного державного кордону із колишніми радянськими республіками у двосторонньому форматі. З цією метою було укладено:

— Договір між Українською Радянською Соціалістичною Республікою і Російською Радянською Федеративною Соціалістичною Республікою від 22.11.1990 року. Положеннями зазначеного міждержавного акту було визначено: "Высокие Договірні Сторони визнають і поважають територіальну цілісність Української Радянської Соціалістичної Республіки і Російської Радянської Федеративної Соціалістичної Республіки в нині існуючих у межах СРСР кордонах" [12];

— Договір між Українською Радянською Соціалістичною Республікою і Білоруською Радянською Соціалістичною Республікою від 31.08.1991 року, у якому зазначається: "Сторони визнають і поважають територіальну цілісність Української Радянської Соціалістичної Республіки і Білоруської Радянської Соціалістичної Республіки в нині існуючих кордонах" [13].

Друге стратегічне завдання нормативно-правового забезпечення процесу договірно-правового оформлення державного кордону України було спрямоване на договірне визначення лінії державного кордону шляхом проведення делімітації спільних ділянок державного кордону з Республікою Білорусь, Республікою Молдова та Російською Федерацією.

Встановлено, що Україною проведено делімітацію спільних ділянок державного кордону із зазначеними вище країнами. За результатами делімітації було визначено лінію спільного державного кордону, проведено детальний опис його проходження. За підсумками делімітації було укладено міждержавні договори про кордони:

- Договір між Україною та Республікою Білорусь про державний кордон, від 12 травня 1997 року [14];
- Договір між Україною і Республікою Молдова про державний кордон, від 18 серпня 1999 року [15];
- Договір між Україною і Республікою Молдова про державний кордон, від 18 серпня 1999 року [16].

Єдиним питанням, що залишається не врегульованим на сьогоднішній день є питання делімітації морської ділянки українсько-російського державного кордону та розмежування континентального шельфу і виключних (морських) економічних зон України і Росії у Чорному морі. Таким чином, Російська Федерація залишилась єдиною сусідньою державою України, з якої досі не укладено необхідні договори та угоди з делімітації спільного кордону у Азово-Керченській акваторії.

Третє стратегічне завдання було спрямоване на завершення договірно-правового оформлення спільних ділянок державного кордону з Республікою Білорусь, Республікою Молдова та Російською Федерацією. Це стратегічне завдання було реалізовано шляхом створення спільних демаркаційних комісій із суміжними країнами у форматі роботи щодо демаркації ділянок українсько-російського, українсько-білоруського та українсько-молдовського державного кордону. Спільними демаркаційними комісіями виконуються планові заходи зі встановлення лінії державного кордону на місцевості, а також позначення спільних ділянок державного кордону прикордонними знаками на основі документів про делімітацію кордону. При цьому найбільш конструктивною та послідовною є робота спільної українсько-молдовської демаркаційної комісії, у форматі роботи якої вже вивчено на місцевість близько 90% лінії державного кордону. Водночас, російська і білоруська сторона, упродовж тривалого часу зволікала із остаточним врегулюванням питань

правового оформлення спільного з Україною державного кордону незважаючи на укладені міждержавні договори про державний кордон. Відтак, практичні роботи з демаркації спільних ділянок державного кордону розпочались на кордоні з Росією у 2010 році, а на кордоні з Республікою Білорусь — лише у 2013 році.

ВИСНОВКИ

Підсумовуючи вищенаведене зазначимо, що з набуття Україною державної незалежності врегулювання питань договірно-правового оформлення державного кордону було визначено одним із пріоритетних завдань політики національної безпеки держави. З метою захисту суверенітету, територіальної цілісності та незалежності держави, новітньою українською державою було ініційовано переговорний процес з усіма суміжними державами щодо нормативно-правового врегулювання питань спільних державних кордонів та їх договірно-правове оформлення. Україною було укладено низку міждержавних договорів та угод із суміжними країнами, що дають змогу завершити процес договірно-правового оформлення державного кордону на всій його протяжності. Однак, незважаючи на політико-дипломатичні зусилля української сторони, до цього часу дві третини державного кордону (понад 4,6 тисяч кілометрів) залишаються не оформленими у договірно-правовому відношенні. Не оформлений у договірно-правовому відношенні державний кордон України представляє суттєву загрозу національній безпеці України з огляду на можливість втрати одного з суттєвих елементів державності — юридичний титул на суверенну територію.

Перспективою подальших розвідок даної проблематики є подальша розробка проектів міждержавних нормативно-правових актів між Україною і суміжними державами з питань завершення процесу договірно-правового оформлення державного кордону України із суміжними країнами.

Література:

1. Юридический энциклопедический словарь / Гл. ред. А.Я. Сухарев; редкол.: М.М. Богуславский и др. 2-е изд. — М.: Советская энциклопедия, 1987. — 527 с.
2. Декларація про державний суверенітет // Відомості Верховної Ради УРСР. — 1990. — № 31. — Ст. 429.
3. Закон України "Про правонаступництво України" // Відомості Верховної Ради України. — 1991. — № 46.
4. Закон України "Про державний кордон України" // Голос України. — 1991. — 18 грудня 1991 р.
5. Закон України "Про прикордонні війська України" [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1779-1>.
6. Договір між Україною і Республікою Польща про правовий режим українсько-польського державного кордону, співробітництво і взаємодопомогу з прикордонних питань від 12 січня 1993 року / Договір ратифіковано Постановою ВР № 3379-ХІІ від 14.07.93 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://uazakon.com/document/tpart11/isx11248.htm>
7. Договір між Україною і Словачькою Республікою про спільний державний кордон від 14 жовтня 1993 року. — Офіційний Вісник України 2007, від 09.02.2007, ст. 272 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://archive.is/42g4y>.
8. Договір між Україною і Угорською Республікою про режим українсько-угорського державного кордону, співробітництво і взаємодопомогу з прикордонних питань від 15 травня 1995 року. — Офіційний Вісник України 2007, 96 від 28.12.2007, ст. 352.
9. Договір між Україною і Румунією про режим українсько-румунського державного кордону, співробітництво і взаємодопомогу з прикордонних питань від 12 січня 1993 року.
10. Рішення Міжнародного суду ООН від 03.02.09 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.viche.info/journal/2153/>
11. Угода про створення Співдружності Незалежних Держав від 8 грудня 1991 року / Угоду із застереженнями ратифіковано Постановою Верховної Ради України № 1958-ХІІ від 10.12.91 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/ua/MU91039R.html
12. Договір між Українською Радянською Соціалістичною Республікою і Російською Радянською Федеративною

Соціалістичною Республікою від 19 листопада 1990 року / Договір ратифіковано Постановою ВР № 495-ХІІ від 22.11.90 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=643_011

13. Договір між Українською Радянською Соціалістичною Республікою і Білоруською Радянською Соціалістичною Республікою від 31.08.91 року [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/MU90001U.html

14. Договір між Україною і Республікою Білорусь про державний кордон від 12 травня 1997 року / Договір ратифіковано Законом № 491/97-ВР від 18.07.97 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=112_004

15. Договір між Україною і Республікою Молдова про державний кордон від 18 серпня 1999 року. — Офіційний Вісник України 2007, 90 від 07.12.2007, ст. 332.

16. Договір між Україною і Російською Федерацією про українсько-російський державний кордон [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>

References:

1. Sukharev, A.Ya. (1987), Juridicheskij jenciklopedicheskij slovar' [Legal encyclopedic dictionary], Sovetskaja jenciklopedija, Moscow, Russia.
2. The Verkhovna Rada URSR (1990), "The Declaration on state sovereignty", vol. 31, p. 429.
3. The Verkhovna Rada of Ukraine (1991), The law of Ukraine "On succession of Ukraine", vol. 46.
4. Holos Ukrainy (1991), The law of Ukraine "On the state border of Ukraine".
5. The Verkhovna Rada of Ukraine (2003), The law of Ukraine "On the border troops of Ukraine", available at: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1779-12> (Accessed 28 July 2014).
6. The Verkhovna Rada of Ukraine (1993), "The agreement between Ukraine and the Republic of Poland on legal regime of the Ukrainian-Polish state border, cooperation and mutual assistance on border matters of January 12, 1993", available at: <http://uazakon.com/document/tpart11/isx11248.htm> (Accessed 28 July 2014).
7. Official Bulletin Of Ukraine (2007), "The agreement between Ukraine and the Slovak Republic on the common state border of 14 October 1993".
8. Official Bulletin Of Ukraine (2007), "The agreement between Ukraine and the Republic of Hungary regarding the regime of the Ukrainian-Hungarian border, cooperation and mutual assistance on border matters of 15 may 1995".
9. "The agreement between Ukraine and Romania on the regime of the Ukrainian-Romanian state border, cooperation and mutual assistance on border matters of January 12, 1993", available at: <http://archive.is/42g4y> (Accessed 29 July 2014).
10. "The decision of the International court of justice" (2009), available at: <http://www.viche.info/journal/2153/> (Accessed 29 July 2014).
11. The Verkhovna Rada of Ukraine (1991), "The agreement on creation of the Commonwealth of Independent States of 8 December 1991", available at: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/ua/MU91039R.html (Accessed 29 July 2014).
12. The Verkhovna Rada of Ukraine (1990), "The agreement between the Ukrainian Soviet Socialist Republic and the Russian Soviet Federative Socialist Republic dated November 19, 1990", available at: http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=643_011 (Accessed 30 July 2014).
13. "The agreement between the Ukrainian Soviet Socialist Republic and the Belarusian Soviet Socialist Republic" (1991), available at: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/MU90001U.html (Accessed 30 July 2014).
14. The Verkhovna Rada of Ukraine (1997), "The agreement between Ukraine and Republic of Belarus on the state border dated 12 may 1997", available at: http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=112_004 (Accessed 30 July 2014).
15. Official Bulletin Of Ukraine (2007), "The agreement between Ukraine and Republic of Moldova on the state border of 18 August 1999".
16. The Verkhovna Rada of Ukraine, "The agreement between Ukraine and the Russian Federation on Ukrainian-Russian state border", available at: <http://www.zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi> (Accessed 31 July 2014).

Стаття надійшла до редакції 26.08.2014 р.